

Quan la política embruta els diners

SHIRIN EBADI / AMIR ATTARAN

Al llarg del 2003, el Banc Mundial va subministrar ajudes per valor de 18,5 bilions de dòlars, comptant-hi els diners que va deixar a governs antidemocràtics o que violen els drets humans dels seus habitants. Aquesta pràctica hauria de desaparèixer.

Deixar diners als tirans és enfortir-los i esdevenir-ne còmplices, cada vegada que aquests governants aixafen els drets humans de la gent. Deixar diners als estats en què només hi ha un partit polític és perpetuar-ne l'hegemonia i ridiculitzar la dignitat dels qui no en formen part. Deixar diners als dictadors és esclavitzar-ne els ciutadans, els quals, fins i tot després que el dictador haja estat derrocat, han de continuar pagant els interessos dels diners que el Banc Mundial els va deixar.

La major part dels contribuents occidentals favorables als drets humans se'n farien creus, si saberen que el Banc no fa cap diferència entre democràcies i dictadures, a l'hora de deixar diners.

Els darrers deu anys, aquesta institució ha ofert préstecs a desenes de països que violen els drets civils, segons els informes d'Amnistia Internacional, Human Rights Watch i les Nacions Unides.

El Banc Mundial hi ofereix una justificació pragmàtica. Creuen que els oprimits viuen millor si els governs respectius agafen diners en préstec, perquè així els poden oferir els serveis socials necessaris. Si els deixa diners, el Banc diu que ajuda a millorar les condicions d'igualtat de la societat, encara que siga una mica.

Potser sí, potser no. De tota manera, no cal que ho discutim, per tal com, per més diners que deixen els del Banc Mundial als governs opressors (molts diners, per cert), sempre hi haurà països democràtics que viuen en la pobresa absoluta, disposats a rebre'n un pessic.

El mateix president del Banc Mundial, Wolfensohn ha dit que, si duplicaren la quantitat total anual d'ajudes (uns 100 bilions de dòlars), els països pobres podrien no solament destinar els diners a les necessitats preemptòries, sinó, fins i tot, pagar-se projectes que ajuden a reduir la pobresa futura.

Posem per cas que el president del Banc Mundial té raó en l'afirmació esmentada. Llavors, si les necessitats que no queden cobertes són tan extenses, per què no busquen altres destinataris de les ajudes que ofereixen als governs opressors?

Aquest banc podria desviar més de la meitat del que deixa (uns 10 bilions de dòlars, dels 18,5 totals) per finançar una petita part dels programes de pobresa que Wolfensohn considera que paguen la pena. De ben segur que el Banc Mundial pot trobar altres països democràtics amb moltes ganes de rebre'n ajudes.

Per tant, aquesta justificació "pragmàtica" del Banc Mundial, sota la qual dona ajudes a governs opressors, és absurda. Al capdavant, el que fa és donar prioritat a les dictadures secretistes i sovint cleptocràtiques, abans de cobrir realment les necessitats de les democràcies. Això posa obstacles, d'una banda, als ciutadans, i, de l'altra, als líders de les democràcies dèbils. En comptes d'això, el que hauria de fer el Banc Mundial és dissenyar una mena de marcadors dels drets humans. Qualsevol país hauria d'oferir als seus ciutadans llibertats civils (d'expressió, de premsa i de gènere) i drets socials i econòmics (accés a la sanitat, a l'educació i ajuda als pobres). El Banc hauria de controlar el compliment d'aquests mínims i rebutjar l'ajuda als països que no els assoleixen. A més, reforçaria la idea internacional que tenim dels drets humans, i conferiria una certa legitimitat perduda al treball del Banc Mundial. Aquestes condicions prèvies, sense les quals no es pot ser beneficiari de les ajudes, serien les més benèfiques que ha imposat mai el Banc.

Per què no es fa així? Segons els pragmàtics d'aquesta entitat, la carta fundacional no permet tenir en compte cap altre tipus de consideracions, que no siguin les purament econòmiques, a l'hora de decidir els préstecs. Aquest argument no vol dir res. Si el tipus de lideratge d'una empresa és un factor que tenen en compte els bancs comercials a l'hora de deixar diners, també ho han

de tenir en compte els del Banc Mundial, a l'hora de tractar amb els països receptors d'ajudes.

Malgrat que les economies democràtiques no sempre són més viables que les opressives, també és cert que ofereixen riscos menys elevats. Ja ho deia un informe del Programa de Desenvolupament de les Nacions Unides: "Cap democràcia no ho ha fet mai tan malament com la millor dictadura."

Tallar els préstecs als dictadors evitaria que pogueren continuar renegociant deutes, una pràctica que té uns resultats molt negatius per al futur d'un país. Si el Banc sempre haguera actuat com diem, mai no hauria deixat diners a dèspotes corruptes, com ara Jean-Claude Duvalier d'Haití, o Mobutu Sese Seko del Zaire (uns préstecs que aquells ciutadans encara s'escarrassen per tornar). Una política de préstecs basada en els drets humans salvaria els diners de tots els contribuents, alhora que aconseguiria uns resultats, si no millors, si més no, iguals, per als ciutadans més pobres del món.

El mes passat ens va semblar que Wolfensohn ho admetia, quan li van preguntar per què el Banc deixava diners a les dictadures. "Per mi, i per al Banc Mundial, el més fàcil seria dir: molt bé, fins que no sigueu democràtics no us deixarem res."

Wolfensohn té raó. El Banc hauria de fer el següent: o bé hauria de donar unes raons més honestes per justificar la política actual, o bé, senzillament, haurien de començar a optar per la via "més fàcil", és a dir, la de tallar-los l'ajuda als dictadors i als tirans.

Carregar-se d'excuses, en comptes de basar-se en principis, és una pèrdua de diners i un insult als drets humans de milions de persones.

Shirin Ebadi és professor de dret a la Universitat de Teheran, va ser premi Nobel de la pau el 2003.

Amir Attaran és professor de dret i de salut de les poblacions a la Universitat d'Ottawa

© The New York Times - EL TEMPS
Traducció: Maite Insa